

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Μαθησιακές Δυσκολίες

Τίτλος: Διαταραχή Ελλειματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)

Αγγελική Μουζάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής- Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)

Τα τελευταία 30 χρόνια έχει αυξηθεί εντυπωσιακά ο αριθμός των μελετών με αντικείμενο τις διαταραχές της προσοχής και την υπερκινητικότητα ενώ αντίστοιχα έχει αυξηθεί και το ενδιαφέρον γονέων και εκπαιδευτικών για το ίδιο θέμα. Η προσοχή και η συγκέντρωση είναι παράγοντες που συμβάλλουν αποφασιστικά τόσο στην απόκτηση ακαδημαϊκών δεξιοτήτων και γνώσεων, όσο γενικότερα στην ικανότητα συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία και για αυτό συνεχίζεται η μελέτη τους συστηματικά.

Η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής - υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) εκδηλώνεται στα παιδιά με απροσεξία και/η παρορμητικότητα-υπερκινητικότητα (σε βαθμό που δεν αντιστοιχεί στην ηλικία τους) και επηρεάζει την ικανότητα τους για μάθηση. Η πλειονότητα των ειδικών εκτιμά ότι η ΔΕΠ-Υ παρουσιάζει συχνότητα μεταξύ 3%-5% στο μαθητικό πληθυσμό, και είναι έκδηλη σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου.

Τα παιδιά με ΔΕΠΥ τείνουν να είναι υπερδραστήρια ή/και παρορμητικά με μειωμένη την ικανότητα ελέγχου της συμπεριφοράς αλλά και της εστίας της προσοχής τους (τόσο σε εξωτερικά ερεθίσματα όσο και σε εσωτερικές καταστάσεις), ενώ παρουσιάζουν αυξημένη ευαισθησία στην απόσπαση της προσοχής από άσχετα ερεθίσματα. Τέτοιες δυσκολίες προσοχής εμφανίζονται συχνά και σε παιδιά με μαθησιακές διαταραχές και σε κάποιες άλλες περιπτώσεις μπορεί να αποτελούν συνέπειες προγεννητικών καταστάσεων, όπως το εμβρυικό αλκοολικό σύνδρομο και το χαμηλό βάρος γέννησης. Αντίστοιχα, η αιτιολογία της ΔΕΠ-Υ αποδίδεται συχνότερα σε βιολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη δραστηριότητα των νευροδιαβιβαστών στον εγκέφαλο και οι οποίοι έχουν ισχυρή γενετική αιτιολογία. Σήμερα έχουμε αρκετές ενδείξεις ότι η ΔΕΠ-Υ έχει κληρονομική βάση, και συγκεκριμένα αν ένα άτομο στην οικογένεια έχει διαγνωστεί με ΔΕΠ-Υ υπάρχει 25%-35% πιθανότητα ότι και κάποιο άλλο άτομο στην ίδια οικογένεια έχει επίσης ΔΕΠ-Υ. Από την άλλη μεριά όμως, η βαρύτητα εκδήλωσης της ΔΕΠ-Υ, τα δευτερογενή και συνοδά προβλήματα καθώς και η έκβασή της φαίνεται να επηρεάζονται περισσότερο από το περιβάλλον του παιδιού.

Η διάγνωση της ΔΕΠ-Υ γίνεται μετά από πολυεπίπεδη και διεπιστημονική προσέγγιση η οποία βασίζεται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του παιδιού που παρατηρούνται για μια εκτεταμένη χρονική περίοδο. Μεμονωμένα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ μπορεί να εμφανιστούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό τυπικών παιδιών για αυτό είναι αποφασιστικής σημασίας να εκτιμηθεί από ειδικούς ο αριθμός και η βαρύτητα των συμπεριφορικών χαρακτηριστικών τα οποία θα πρέπει να αποκλίνουν σημαντικά από αυτό που θεωρείται τυπική συμπεριφορά για κάθε συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Η διάγνωση βασίζεται στα αποτελέσματα από τη χρήση ποικίλων μέσων όπως είναι η συνέντευξη με το παιδί και τους γονείς του, η κλινική παρατήρηση, οι κλίμακες αξιολόγησης (από γονείς και δασκάλους), οι ψυχομετρικές δοκιμασίες κ.ά. Μέχρι πρότινος στην Ελλάδα δεν υπήρχαν διαθέσιμα εργαλεία σταθμισμένα και ειδικά σχεδιασμένα για τη σφαιρική αξιολόγηση των βασικών παραμέτρων της προσοχής.

Τα τελευταία χρόνια όμως αναπτύχθηκαν και σταθμίστηκαν σε πανελλαδικό δείγμα κλίμακες αξιολόγησης (για γονείς και εκπαιδευτικούς) οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα συλλογής πληροφοριών για ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών καθώς επίσης και ειδικές κλίμακες για την ανίχνευση των συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ. Επιπλέον, ανιχνευτικές δοκιμασίες αξιολόγησης της προσοχής και της συγκέντρωσης αναπτύχθηκαν και σταθμίστηκαν από ειδικούς επιστήμονες των τμημάτων Ψυχολογίας και Παιδαγωγικού Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο με απώτερο στόχο την εξαγωγή αξιόπιστων στοιχείων για τον καλύτερο σχεδιασμό προγραμμάτων εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης.

Η θεραπευτική αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ αποτελεί μακρά και δύσκολη διαδικασία η οποία συχνά διακρίνεται σε επιμέρους παρεμβάσεις (σε εκπαιδευτικό, ψυχοκοινωνικό και νευροχημικό επίπεδο). Καλύτερα αποτελέσματα φαίνεται όμως να έχουν οι εξατομικευμένες παρεμβατικές προσεγγίσεις οι οποίες είναι πολυεπίπεδες και συνδυαστικές στην προσέγγισή τους. Για παράδειγμα, ο συνδυασμός γνωσιακο-συμπεριφοριστικής παρέμβασης και συμβουλευτικής φαίνεται να έχει καλά αποτελέσματα, και σε κάποιες περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο, η φαρμακευτική αγωγή η οποία χρησιμοποιείται για να εξισορροπήσει την εγκεφαλική δραστηριότητα. Γνωσιακο-συμπεριφοριστικές παρεμβάσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν α) τα παιδιά και τους εφήβους να καταλάβουν και να διαχειριστούν καλύτερα τη διαφορετικότητά τους μέσω της μείωσης των παρορμητικών και διασπαστικών μορφών συμπεριφοράς, της ανάπτυξης του αυτοελέγχου και μείωσης του άγχους, β) τους ενήλικες στο περιβάλλον του παιδιού (π.χ. γονείς και δασκάλους) να κατανοήσουν την ύπαρξη της διαταραχής και να αναπτύξουν ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για το παιδί με την ανάπτυξη θετικού κλίματος και την υποστήριξη της αυτοεκτίμησής του. Στη διάρκεια μιας πολυεπίπεδης προσέγγισης απαιτείται στενή συνεργασία του σχολικού ψυχολόγου με την οικογένεια και τον εκπαιδευτικό του παιδιού, αλλά και με άλλους ειδικούς που πιθανόν να είναι απαραίτητο να συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος (π.χ. λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές, κ.ά.). Η παρέμβαση τότε δεν περιορίζεται μόνο στο γνωστικό/μαθησιακό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο συμπεριφοράς, διαπροσωπικών σχέσεων, κ.ά. στο πλαίσιο μιας συνολικής θεώρησης της λειτουργικότητας του παιδιού και της οικογένειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κάκουρος, Ε. (επιμ.) (2001). *Το υπερκινητικό παιδί. Οι δυσκολίες του στη μάθηση και στη συμπεριφορά*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κάκουρος, Ε. & Μανιαδάκη, Κ. (2012). *Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα: Θεωρητικές προσεγγίσεις & θεραπευτική αντιμετώπιση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουρκούτας, Η.(2007). *Προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά: Παρεμβάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουρκούτας, Η. & Chartier, J.P. (Επιμ.) (2008). *Παιδιά και έφηβοι με ψυχοκοινωνικές και μαθησιακές διαταραχές: Στρατηγικές παρέμβασης*. Αθήνα: Τόπος.
- Σίμος, Π., Μουζάκη, Α. & Σιδερίδης, Γ. (2008). *Τεστ Αξιολόγησης της λειτουργίας της Συγκέντρωσης και Προσοχής στο δημοτικό σχολείο (ΑΣΥΠ)*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων –ΕΠΕΑΕΚ.

Σημειώματα

Σημείωμα αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Κρήτης, Αγγελική Μουζάκη 2015. «Μαθησιακές Δυσκολίες: Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ)». Έκδοση: 1.0. Ρέθυμνο 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://opencourses.uoc.gr/courses/course/view.php?id=356>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι Παράγωγο Έργο 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο.

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

